

Ιστορικό & Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας

**Η ΚΑΒΑΛΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ
Η ΚΑΒΑΛΑ ΚΑΙ Η ΘΡΑΚΗ**

ΙΣΤΟΡΙΑ – ΤΕΧΝΗ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ
Γ' ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
17 – 18 Σεπτεμβρίου 2010**

ΤΟΜΟΣ Γ'
ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Επιμέλεια
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΡΟΥΔΟΜΕΤΩΦ

ΚΑΒΑΛΑ 2012

Copyright : **ΙΣΤΟΡΙΚΟ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ**
ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

ISBN 978-960-9448-05-5

ΕΚΔΟΤΗΣ : **ΙΣΤΟΡΙΚΟ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ**
ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

Ομονοίας 183, ΤΚ. 65403, ΚΑΒΑΛΑ

ή

Τ.Θ. 1548, Τ.Κ. 65110, ΚΑΒΑΛΑ

Τηλ. 2510 222830

Τηλεομοιότυπο 2510 837880

E-mail : histarchiv@otenet.gr

Ιστοσελίδα: www.ilak.org

Η γραφιστική επιμέλεια και επεξεργασία έγινε από τον Ν. Ρουδομέτωφ
Στο ηλεκτρονικό Τμήμα του **Ιστορικού & Λογοτεχνικού Αρχείου Καβά-**
λας.

Πολύτιμοι συνεργάτες:

Άννα Αμβριωνίδου Τεχνολ. Μηχανολόγος Μηχανικός και

Γεωργία Βιολιτζή, Φιλολόγος, υποψ. Διδάκτωρ Α.Π.Θ.

Αφιερώνεται
στους Καβαλιώτες
που αγαπούν την πόλη τους
και την ιστορία της

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Βίκτωρ Ρουδομέτωφ,
Αν. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κύπρου.

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ :

Ευστάθιος Κεκρίδης
Αν. Καθηγητής Δ. Π. Θ.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Νικόλαος Ρουδομέτωφ
Πρόεδρος του Ιστορικού & Λογοτεχνικού
Αρχείου Καβάλας.

ΤΑΜΙΑΣ

Κωνσταντίνος Χιόνης
Ιστορικός

Διεύθυνση επικοινωνίας-αλληλογραφίας :
Ιστορικό & Λογοτεχνικό Αρχείο Καβάλας
Τ. Θ. 1548, 65110 Καβάλα
Τηλέφωνα : 2510- 222.830
Τηλεομοιότυπο : 2510- 837.880
e-mail: histarchiv@otenet.gr
Site : www.ilak.org

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΣΕΒΑΣΜΙΟΤΑΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
Φ.Ν.Θ. Κ. Κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΟΚΛΑ
Γενική Γραμματέας Περιφέρειας
Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΑΤΣΗΣ
Πρόεδρος Νομαρχ. Αυτοδιοίκησης
Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΛΛΙΟΝΤΖΗΣ
Νομάρχης Καβάλας

ΚΩΣΤΗΣ ΣΙΜΙΤΣΗΣ
Δήμαρχος Καβάλας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄

- Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου επιστολή 7
- Προλεγόμενα, (Επιτροπές Συνεδρίου κλπ.),.....σελ.....1-12
- Νικολάου Ρουδομέτωφ, *Το Χρονικό του Συνεδρίου*, 13
- Αναστασίου Μάνθου, *Ο γιατρός Ιωάννης Αστεριάδης και η προσφορά του στην πόλη της Καβάλας*, 17
- Θεοφάνη Μαλκίδη, *Οι Θράκες πρόσφυγες του 1922 στους Νομούς Έβρου και Καβάλας*,35
- Μανώλη Βαρβούνη *Ο ποιητής Ιωάννης Κωνσταντινίδης (1848-1917) και η Ελληνική Λαϊκή Παράδοση*,53.
- Μαρίας Θ. Λυμπεράκη, Θ. Λυμπεράκη, *Η χηρεία του Μητροπολιτικού Θρόνου Ελευθερουπόλεως, μετά τον μαρτυρικό θάνατο του Εθνομάρτυρα Μητροπολίτη Γερμανού Σακελλαρίδη*,65
- Νικολάου Ρουδομέτωφ, *Οι Ρώσοι «Εμιγκρέδες» της Καβάλας 1922-26*,..... 125
- Στυλ. Βαρυπάτη, *Στοές και μεταλλεία Λεύκης – Χαλκερού*, 185
- Καϊμάρης, Γ. Καραδέδος, Ο. Γεωργούλα, Π. Πατιάς, *Αναζητώντας την Εγνατία Οδό από τους Φιλίππους έως το Ακόντισμα*, 209
- Δημητρίου π. Στρατή, *Το Αρχείο του Δημητρίου Κ. Λαγού από την Καλλιράχη Θάσου*, 239
- Βλάση Βλασίδη, *Μια πρώτη εισαγωγή στους Ραδιοφωνικούς και Τηλεοπτικούς σταθμούς της Καβάλας*,271
- Νικολάου Μιχαλοπούλου, *Το Εθνικό Ορφανοτροφείο Θηλέων Καβάλας και οι δραστηριότητές του 1926-1962*,329
- Αγγελικής Κιουρτσή-Μιχαλοπούλου, *Λύκειο Ελληνίδων Καβάλας: Το έργο του και η προσφορά του στα είκοσι πρώτα χρόνια της λειτουργίας του (7 Δεκεμβρίου 1945 – 7 Δεκεμβρίου 1965)*,339
- Σαπφώ Αγγελούδη-Ζαρκάδα, *«Θεραπευτήριο Ελπίς» το Χρονικό της ίδρυσης και της κατασκευής του*, 365
- Κωνσταντίνου Χιόνη, *Μιχαηλ Σποντής, Ο μεγάλος ευεργέτης της ελληνορθόδοξης κοινότητας Καβάλας*,399
- Στρατή Παπαδοπούλου-Νεράντζη Νεράντζη,

- Η παραγωγή σιδήρου στο Νομό Καβάλας και την ευρύτερη περιοχή κατά τα ιστορικά χρόνια,411*
- **Ιωάννου Ηλιάδη**, *Ο νυχτερινός φωτισμός των ιστορικών διατηρητέων κτηρίων της Καβάλας, 425*
 - **Ιωάννου Ηλιάδη-Βλάσης Χρηστάρας- Όλγα Μπακιρτζή**, *Η παράλια οχύρωση της Παναγίας Καβάλας: Πρόταση ανάδειξης και προβολής,449*
 - **Δημητρίου Θεοχ. Κύρου**, *Η Υποδιοίκηση Θάσου το 1914. Πληροφορίες από ανέκδοτα έγγραφα της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας,471*
 - **Αλεξάνδρου Αντωνίου**, *Σχολικά κτήρια του Μεσοπόλεμου στην Ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη. Συμβολή στην προστασία και την ανάδειξή τους,487*
 - **Γεωργίου Χατζοπούλου**, *Η εθνωφελής δράση του Θεμιστοκλή Χατζησταυρου στην Επαρχία Δραμας κατά τους δυσχειμερους χρονους 1902-1907517*

ΤΟΜΟΣ Β΄

- **Προλεγόμενα543**
- **Χάϊδω Κουκούλη-Χρυσανθάκη, Φιλίπποι 1861-1961:**
Ανασκαφες και ανασκαφεις 553
- **Στάθη Ν. Κεκρίδη**, *Η συμβολή της Εκκλησίας στην αγροτική εκπαίδευση: Η περίπτωση της Γεωργικής Σχολής Εικοσιφοινίσσης Παγγαίου,627*
- **Χρήστου Κοζαρίδη**, *Οι Γκαγκαβουζηδες και η πορεία τους μέσα στο χρόνο633*
- **Πέτρος Πετράτος**, *καβαλα, μεσοροπη, μουσθενη και οι κατοικοι τους κατα τους βαλκανικους πολεμους: απο το ημερολογιο ενος κεφαλλονιτη στρατιωτη.....647*
- **Στράτου Ν. Δορδανά**, *Το θερμό καλοκαίρι του 1916: η εισβολή των γερμανο-βουλγαρων και η καταληψη της καβαλας μεσα απο τις πηγες663*
- **Χριστίνας Βαμβούρη-Δημάκη**, *Η πόλη της Καβάλας, «Μήλον της Έριδος» στα νότια Βαλκάνια (1912 – 1918). Ο ρόλος του Τύπου στην ανάπλαση της εποχής,683*
- **Κωνσταντίνου Χιούτη**, *Ο εντοπισμός των Τιμίων Δώρων της Στέρνας Αν. Θράκης στην Καβάλα (1925),697*

- **Ιωάννου Ελ. Σιδηρά**, *Ιστορικά σύμμεικτα περί την Καβάλα. Πρόσωπα και γεγονότα (1904-1934). Ιστορικές μαρτυρίες από τα ανέκδοτα έγγραφα αλληλογραφίας του Αρχείου της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης*,725
- **Βασίλη Ριτζαλέου**, *Η τύχη της ακίνητης περιουσίας των Εβραίων στην Καβάλα πριν από τον εκτοπισμό στην Πολωνία τον Μάρτιο του 1943*,751
- **Γεωργίου π. Ἀθαν. Ρούκαλη**, *116 Πατριαρχικά έγγραφα τό πλείστον ανέκδοτα περιόδου 1859 - 1891 αρχείου Γεωργίου π. Ἀθαν. Ρουκαλη*771
- **Στρατής Παπαδόπουλος¹, Αναγνώστης Αγελαράκης², Σοφία Τσουτσούμπη-Λιόλιου** *Ταφικές πρακτικές στη Θάσο: Από τη Νεολιθική ως την Ελληνιστική περίοδο*
- **Κομνηνός Απότας**, *Γενικό Νοσοκομείο Καβάλας 1915-1965.* .. 1043
- **Νίκος Τσουμπάκης**, *Πολιτικές και Ιδεολογικές αναζητήσεις μαθητών του Γυμνασίου Καβάλας στα 1932-34 και διώξεις εναντίον τους*.....
- **Ηλίας Ζιάγκος**, *Η Τοποτηρητεία της Ασπιοστολικής Μητροπόλεως Φ.Ν.Θ. από τον Μητροπολίτη Ελευθερουπόλεως Αμβρόσιο (1962-65) με βάση τον τοπικό τύπο*.....
- **Χαλκιάς Γεώργιος – Τζίμας Πέτρος** *Αγιαζωνίτες μοναχοί στο νησί της Θάσου (1809-1912)* 1163-1194

ΤΟΜΟΣ Γ΄

ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- **Νικολάου Ρουδομέτωφ**, *Το Χρονικό του Συνεδρίου*, σελ. 1-14
- **Jovanka Djordjevic Jovanovic**. *Γνωριμία με την ξεχασμένη οικογένεια Χάδια*.....15
- **Afrim Hoti-Damianos Komatas**, *Via Egnatia: The Dyrrachion-Philippi itinerary. (start to xi century)*,41
- **Δημητρίου Τσαμου**, *Οι Επαναστασεις στη Βοσνια και την Ερζεγοβινη (1875) και τα γεγονοτα που επακολουθησαν*.....59-332

¹ Υπουργείο Πολιτισμού/Τουρισμού, ΙΗ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων

² Πανεπιστήμιο Adelphi Νέας Υόρκης, Τμήμα Αρχαιανθρωπολογίας

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ 3^{ου} ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Νικολάου Ρουδομέτωφ

Στο χρονικό του 2^{ου} Συνεδρίου μας, το οποίο πραγματοποιήσαμε τον Σεπτέμβριο του 2005, αναφέραμε ότι το επόμενο 3^ο Συνέδριο προγραμματίστηκε για τον Σεπτέμβριο του 2009, καθώς είχαμε καθιερώσει να γίνεται κάθε τέσσερα χρόνια. Δυστυχώς, μετά από την απρόοπτη, της τελευταίας στιγμής, όσο και κατηγορηματική άρνηση του τότε Περιφερειάρχη Ανατ. Μακεδονίας και Θράκης να στηρίξει έστω και με ένα μικρό ποσό το Συνέδριό μας, αναγκαστήκαμε να αναβάλουμε τη διεξαγωγή του. Αισθανθήκαμε πολύ άσχημα καθώς η αναβολή έγινε λόγω έλλειψης χρόνου για την εξεύρεση άλλων οικονομικών πηγών.

Μετά από το παραπάνω γεγονός, αποφασίσαμε να στηριχθούμε αποκλειστικά στις δικές μας δυνάμεις και των λίγων φίλων που πάντοτε στέκονται κοντά μας με συγκινητική αφοσίωση και αγάπη. Σκεφτήκαμε ότι δεν μπορούσαμε να επιτρέψουμε να στερηθεί η πόλη μας αυτόν τον θαυμάσιο θεσμό της οργάνωσης και διεξαγωγής ανά τετραετία των Διεθνών Συνεδρίων Τοπικής και Βαλκανικής Ιστορίας. Έναν θεσμό που με τόσο κόπο καθιερώσαμε και ο οποίος αναγνωρίζεται και εκτιμάται σε χώρο ευρύτερο της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Οι αιτήσεις συμμετοχής ήδη υπήρχαν και η επιστημονική Επιτροπή σύντομα οριστικοποίησε τον πίνακα των Εισηγητών. Προτιμήθηκε ο φιλόξενος και ανανεωμένος χώρος του ξενοδοχείου «Λούση», διότι διέθετε οργανωμένες συνεδριακές αίθουσες και μπορούσε να καλύψει τον απαιτούμενο αριθμό δωματίων για τη φιλοξενία των μη Καβαλιωτών συνέδρων, αλλά και γιατί διαθέτει εξαιρετικά πολιτισμένο περιβάλλον.

Μεγάλη ήταν η ικανοποίηση όλων μας για την επίσημη συμμετοχή των Πανεπιστημίων Θράκης (Α.Π.Θ.) και Κύπρου, με τα Τμήματα Ιστορίας-Εθνολογίας και Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών αντίστοιχα.

Η ανάληψη της Προεδρίας της Επιστημονικής Επιτροπής από τον Πρύτανη του Α.Π.Θ. Καθηγητή Αναστάσιο Μάνθο, με Αντιπροέδρους τους Καθηγητές Heinz Richter, Κ. Χατζόπουλο και Βίκτωρα Ρουδομέ-

τωφ, δημιούργησε όλες τις προϋποθέσεις και εγγυήσεις για την παραγωγή σοβαρού επιστημονικού έργου.

Παρότι βρισκόμασταν εν μέσω της προεκλογικής περιόδου, την τελετή της έναρξης την 17^η Σεπτεμβρίου, ημέρα Παρασκευή, στις 10 το πρωί, τίμησαν με την παρουσία τους οι Αρχές του τόπου μας και πλήθος εισηγητών και ακροατών. Μετά τις προσφωνήσεις, τους χαιρετισμούς των επισήμων και τις ευχές της Εκκλησίας μας αναγνώστηκε επιστολή του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου Βαρθολομαίου με τις ευχές και την ευλογία των εργασιών του εν όψει συντελούμενου πνευματικού έργου. Η επιστολή δημοσιεύεται μετά το παρόν Χρονικό.

Οι εργασίες του Συνεδρίου ξεκίνησαν στις 12 το μεσημέρι και τελείωσαν την επομένη, στις 18 Σεπτεμβρίου το βράδυ, με εντατικές παράλληλες συνεδρίες πρωί και απόγευμα, σε δύο Αίθουσες του ξενοδοχείου. Στο φουαγιέ των Αιθουσών λειτούργησε η Γραμματεία του Συνεδρίου, από τους κ. κ. Βασίλη και Παναγιώτη Γρηγοριάδη και την κυρία Άννα Ανδρονίδου, ενώ λειτούργησε και έκθεση των μέχρι τότε (40 περίπου) εκδόσεων του Ιστορικού & Λογοτεχνικού Αρχείου Καβάλας.

Την άψογη τεχνική υποστήριξη για την προβολή οπτικοακουστικού υλικού ανέλαβε και πάλι ο εξαιρετος επιστήμων-τεχνικός Χαράλαμπος Μαυρίδης, τον οποίο ευχαριστούμε και από τη θέση αυτή.

Το Συνέδριο έληξε, όπως προαναφέραμε, στις 9 το βράδυ της 18^{ης} Σεπτεμβρίου, με τα συμπεράσματα που ανέπτυξε ο Αν. Καθηγητής Βίκτωρ Ρουδομέτωφ και την σχετική συζήτηση που ακολούθησε.

Μετά το πέρας του συνεδρίου είχαμε την προβολή ενός εξαιρετικού ντοκιμαντέρ παραγωγής του Ι.Λ.Α.Κ., με θέμα **«Ο λαϊκός και σατιρικός ποιητής Αντρίκος Βέττας και το πρώιμο εργατικό κίνημα της Καβάλας, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου}»**, διάρκειας 45 λεπτών, με πλούσιο ανέκδοτο αρχειακό υλικό.

Θα τελειώσουμε αυτό το μικρό χρονικό από το σημείο όπου αρχίσαμε, δηλαδή από τους ανθρώπους που μας βοήθησαν στην πραγματοποίηση του Συνεδρίου.

Χαιρόμαστε σήμερα που μας δίδεται η ευκαιρία να τους ονομάσουμε, αποδίδοντας την οφειλόμενη τιμή και αγάπη. Πρώτα θα αναφέρουμε το Εμπορικό Επιμελητήριο της πόλης μας, που πάντοτε στάθηκε αρωγός, θυμίζοντας το αρχαίο αξίωμα : «πολυνοίην ού πολυμαθίην αριστέειν χρη». Ιδιαιτέρως ευχαριστούμε τον Πρόεδρο κ.

Άγγελο Τσατσούλη, γιατί ανταποκρίθηκε αμέσως στο αίτημά μας με προθυμία, ευγένεια και χαμόγελο, γεγονός που πολλαπλασιάζει την προσφορά του Επιμελητηρίου, εν μέσω μάλιστα οικονομικής κρίσεως του εμπορικού κόσμου...

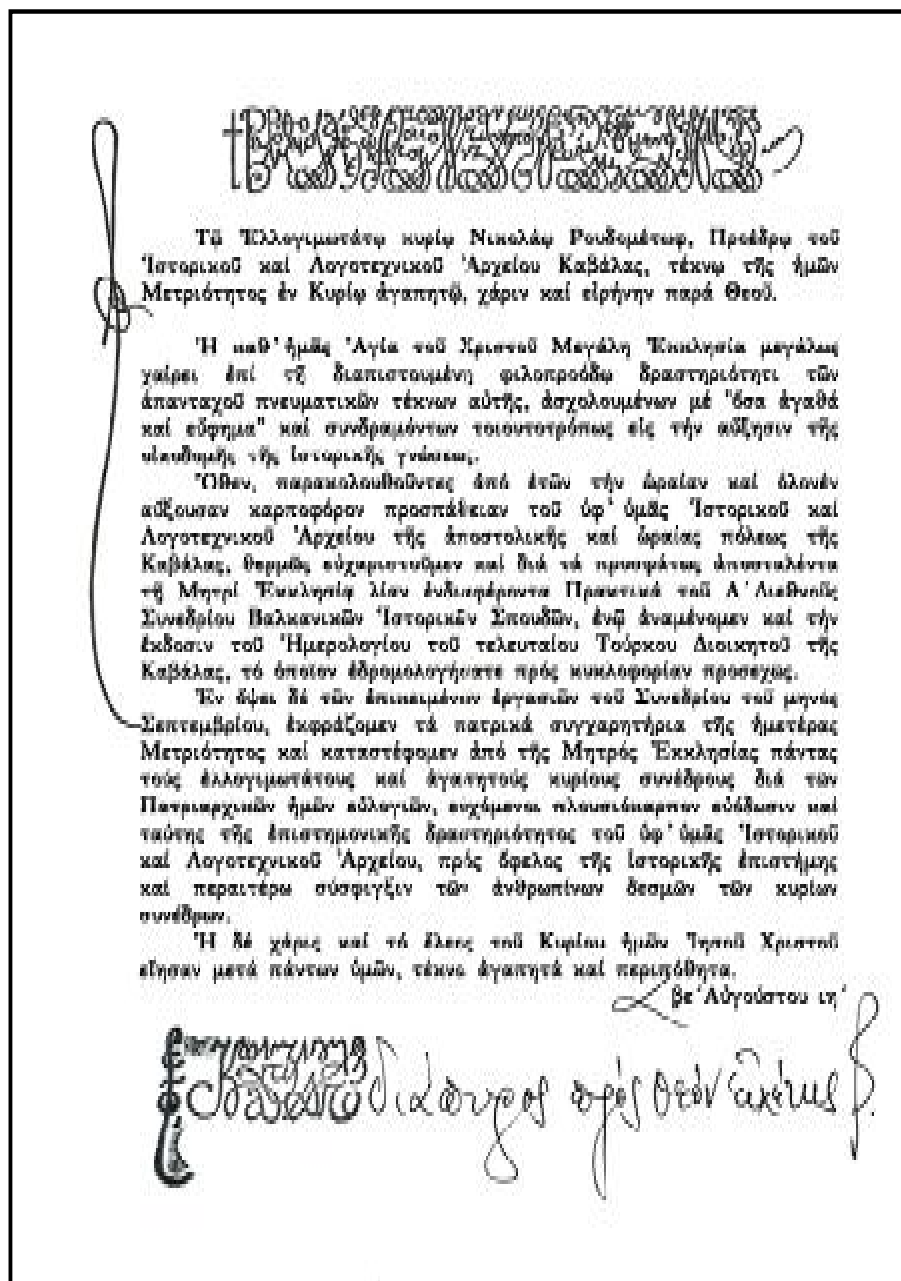
Βασικός χορηγός του Συνεδρίου μας ήταν ο Δήμος Καβάλας. Χωρίς την αποφασιστική συμβολή του δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Δημόσιες θερμές ευχαριστίες οφείλονται στον Δήμαρχο κ. Κωστή Σιμιτσή και στον Γενικό Διευθυντή του Δήμου κ. Νικόλαο Καραπιπερίδη.

Ο κατάλογος των χορηγών μας περιλαμβάνει τον Δήμο Χρυσουπόλεως, το Πανεπιστήμιο Κύπρου και την εταιρία Alaris. Αναφέρουμε με εκτίμηση το όνομα του Δημάρχου Χρυσουπόλεως κ. Σάββα Μιχαηλίδη και τον Πρόεδρο του Τμήματος Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κύπρου, Καθηγητή Σάββα Κατσικίδη. Τους ευχαριστούμε θερμά και από τη θέση αυτή.

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, αρχές Ιανουαρίου 2011, ήδη έχουμε παραλάβει τις εισηγήσεις περίπου 25 εισηγητών, ο πρώτος τόμος των Πρακτικών έχει σχηματιστεί και υπάρχει αρκετό υλικό για τον δεύτερο. Ελπίζουμε σύντομα να λάβουμε και τις υπόλοιπες εισηγήσεις ώστε να καταρτίσουμε το ρεκόρ ταχύτητας στον χρόνο έκδοσης των Πρακτικών.

Θα κλείσουμε με μια ακόμη υπόσχεση : Το επόμενο Συνέδριό μας (το 4^ο), θα γίνει τον Σεπτέμβριο του 2013, για να καλύψουμε την απώλεια ενός έτους. Μέχρι τότε ευχόμαστε σε όλους υγεία, ευτυχία και νέα, πλούσια ιστορικά ευρήματα.

Νικόλαος Β. Ρουδομέτωφ

Ευχές και Ευλογίες του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως **Κ.Κ. Βαρθολομαίου**